છગનલાલ મોતીરામ શાહ કૃત

પહેલી ચોપડીનો Reg No 357

ડિકટેશન શિક્ષક ભાગ ૧.

પેહેલા ધોરણનો
'મુખગણિત શિક્ષક'
પોણા બે આના

સર્વ હક સ્વાધીન

કિંમત ૦-૨-૬
પોસ્ટેજ જુદુ
મે
સને ૧૯૨૬

પહેલી ચોપડીના અર્થ.
અઢી આના

છગનલાલ મોતીરામ શાહ
'મુખગણિત શિક્ષક' વગેરેના કર્તા—શાહપોર—સુરત.

રચનાર:—છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

"મુખગણિત શિક્ષક" વગેરેના કર્તા

રચનારનું ઠેકાણું:—શાહપોર, સુરત

પ્રસિદ્ધ કર્તા છગનલાલ મોતીરામ શાહ,

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—શાહપોર—સુરત.

મુદ્રક:—ગોવિંદજી ડાહ્યાભાઈ નાયક.

મુદ્રણાલય:—"અનાવિલ બંધુ" પ્રી પ્રેસ બરાનપુરી ભાગળ—સુરત

સુધારેલી વધારેલી આવૃતિ ૧૧ મી

સંવત ૧૯૮૨] [તા. ૨૦—૫—૨૬.

કિંમત અઢી આના. (પોસ્ટેજ જુદું)

—: પહેલી ચોપડીનો :—

ડીકટેશન શિક્ષક

—: ભાગ ૧ :—

છગનલાલ મોતીરામ શાહ કૃત

પહેલી ચોપડીનો

"ડિકટેશન શિક્ષક."

પાઠવાર અઘરા શબ્દો.

પાઠ ૧	પહેલાં	દીવા	બ ળક	સોમવાર
દિવાળી	કેટલાક	મૂકે	બહુ	ફેરે
અક્ષર	લીંપેગુંપે	સારૂં	હરખાય	મંગળ
ઊઠ્યાં	ખડી	જમવાનું	પાઠ ૨	બુધવાર
નિશાળમાં	ચુના	લુગડાં	ત્રીજો	ગુરુવાર
સઘળાં	ધોળે	ઘરેણાં	છેલ્લો	બેસાડે
છોકરાં	સેવ	ઘાલે	વિષે	મુસલમાન
થોડેક	પાપડ	દારૂખાનું	સવારથી	જુમેરાત
છોડી	સંજેરી	ફોડે	સુધી	શુક્રવાર
આગળ	ઘુઘરા	ગીત	ગણાય	શનિવાર
વળી	તેટલા	બધાં	રવિવાર	સાતમો
ત્રણ:	આંગણામાં	દિવસમાં	રવિ	સાત
વરસમાં	સાથીઆ	ફટાકડા	સુરજ	અઠવાડીઉં
દહાડા	પૂરે	ફડફડ	સાહેબ	ચોથો
ભેગી	બારણે	ફૂટે	દેવળમાં	છઠ્ઠો

પાંચમો	વગાડવાને	કુતરા	ગુરુને	ટોપી
પાઠ ૩	મોગરી	કેળું	મળશે	ધોતલી
નિશાળ	અંદર	દાડમ	જ્ઞાન	અંગરખી
રહ્યો	અહીં	માટીનાં	જુદું	મંગાવી
ફરતી	મહેતાજી	બનાવેલા	આળસ	મનુ
દરવાજા	પાટીઆની	નહિ	અંગ	જોડીઓ
પાટીઉં	સીસી	મઝાની	સંગ	નહિ
ચંચળ	નકશા	પાઠ ૪	ચોડી	દરજીને
બતાવું	નકશો	નિશાળીઆ	ચિત્ત	બોલાવીશ
ફૈલઝાડ	ચિત્રો	શિખામણ	શિક્ષા	કરાવીશ
ચંપેલીની	ટાંગેલાં	ઇશ્વર	નહિ	સાંજે
વેલ	કાઢેલાં	જ્ઞાન	નીસરી	બજારમાં
ગુલાબના	ખુણામાં	નિત્ય	પાંસરૂં	લેંઘી
છોડ	ઘોડી	પરોઢીએ	પાઠ ૫	સુરવાલ
કસરત	લખોટાનું	ઊઠીને	લુગડાં	ફળીઆના
બધાંને	ચોકડું	દાતણ	લાગ્યો	કોટ
વાવટા	કમાટ	નાહ્યા	પહેરેલાં	દેખાય
ગમત	ચોપડીઓ	પાઠ	છોટુ	મણી
ઘંટ	ઘોડો	કર્યું	થઇશ	સાંભળીને

ધાવરી
ઓઢણી
બહેન

પાઠ ૬

ચોકખાઇ
ચોકખા
કાસમ
કપડાં
પહેરણ
ધૂળમાં
રમ્યો
જોઈ
નાહું
ડીલ
ચોળીને
નાહતો
ગંદી
ગંદો
અડાય
ફોલ્લા
ખસ
શેવડાવવાં
ધોનાર
ધોઇ
ચોળવું
ડાઘા
વાડા
આંગણામાં
ગંદવાડ
ગંદી
માંદા
વિષે
કવિતા
શીખવું
એટલો
ચોકખું
સૌ
મુખડું
દીલમાં
નાથ

પાઠ ૭

વરસગાંઠ
ભાવ્યો
કર્યો
કયારે
આપ્યા
અડાડ્યો
જગુભાઇ
ઊઠીને
ઝટ
આઠમું
બેઠું
પૂછયું
કહ્યું
સાંભળી
બોલ્યા
મહીના
હસમું
બેસશે
વારૂ
કયારે
બારમું
કંસાર
ભાણો
બોલાવ્યાં
મંડયો
ભાત
કઢી
અડાડયો
સૌ
ધોઈ
ઊઠ્યાં
પાન
સોપારીનાં
બીડાં
આપ્યાં

પાઠ ૮

સગાં
વહુ
ભત્રીજો
થાઉં
ભાણેજ
કહેવાઉં
ફુઓ
માસી
માસો
પીતરાઇ
મોસાળ
મસિઆઈ
ફોઇઆત
સાળીઓ
સાવકાં
દૂધભાઇ
જમાઇ
સાસુ

સસલો	સંભાળ	ભણાવી	મટુભાઇ	બેસીશું
વેવાઇ	જાત	રચ્યા	કનુભાઇ	શેતરંજી
વેવાણ	ગભરાતી	બારણા	કયાં	પાંદડાં
પાઠ ૯	ખૂબ	પૂછે	આશોપાલવ	કુલડીઓ
વિષે	ઉંઘાડવાને	ઉતર્યા	ઝાડ	પાથરણું
કવિતા	માંદો	અહીં	શંભુભાઇ	આવ્યું
બહુ	ઓસડ	ગાદી	લઇશું	સીધી
હરખાઉં	પેટ	બધું	વિના	બેસાડ્યાં
જાઉં	સૌથી	લીધું	પૌંઆ	થાળી
ચાંપે	હેત	જોયું	ધાણી	વાડકો
સાથ	પાઠ ૧૦	માંડ્યું	વઘારેલાં	ચટણીની
ભીડે	ત્યાં	વખાણ	મીઠાં	મૂકયાં
બાથ	બોલ્યો	કર્યાં	લીંબુ	વાડકામાં
ધવરાવે	પ્રમાણે	કહ્યું	દરાખ	માંડયું
ખોળા	સોરાબજી	કહેવાશો	નારંગી	તૈયાર
પંપાળીને	ઓરડામાં	પાઠ ૧૧	ખારેકી	ધોઇ
દુખડાં	કહ્યું	ઉજાણી	દળનો	નાખ્યા
પંખી	બોલાવ્યો	પીરસ્યાં	લાડુએ	ખૂબ
કલોલ	આવ્યો	બબ્બે	શેરડી	મઝા

પાઠ ૧૨	સઢવાળી	પાઠ ૧૪	માધુ	સોળ
હોડીની	પૂછીશ	પાળ	કીડીઓ	પડ્યા
એકડા	સુંદર	પથરે	છૂંદે	કહ્યું
જોઇશું	પાઠ ૧૩	ફેંકાફેંકી	દુઃખ	યાદ
તળાવના	મળ્યો	ધડાધડ	ચીનુભાઈ	ભૂલીજ
જુઓ	મઝાનો	માર્યાં	શકતી	ગજા
વાદળી	ખંડ	ડાહ્યો	તળેથી	ઉપરાંત
દોરી	ઇનામમાં	ઊડયો	નીકળવાને	પાઠ ૧૬
ખેંચે	કાંચળી	દેડકો	ઈજા	એનગ્રેન
દોડે	કરાવીશ	પ્રાણીઓને	આપણે	ડાહીનો
ધીરૂની	માણેક	બંધ	ઢોર	ઘોડા
રામુની	મળ્યું	સંભાળીને	સંભાળ	નક્કી
પછાડી	રડ્યા	દુઃખ	તેટલું	છુટ્ટો
જગુની	વિના	નુકસાન	વખતસર	છૂટયો
સરત	મોકલશો	હાણ	સાફ	કંઈ
ઉમેદની	પરીક્ષામાં	પાઠ ૧૫	નીરવાનું	વારૂ
નબળી	રડાવશો	પ્રાણી	જાણ્યું	દાવ
જણાશે	નહિ	દયા	સૌને	જણ
જાગ્યો	સામી	[illegible]	[illegible]	થાકિં

ખોળામાં	રહ્યો	વખાણ્યો	સીમમાં	લાગ્યું
માથું	મૂકનારને	ઊઠ્યો	બકરાં	ગભરાઇને
મૂકીને	ઓળખ	સંઝ્યો	દહાડો	માણસોએ
બંધ	શંકર	પાવડી	અમથી	નાખ્યાં
વાંસા	શાબાશ	દીઠી	બૂમો	તેટલાંજ
આંગળી	ઉતારી	મૂક્યો	આવ્યા	સાંભળી
મૂકવા	દીધો	કાપ્યાની	ધાજો	ખેડુત
તૈયાર	પાઠ ૧૭	નીકળ્યા	એટલામાં	બગાડ
પૂછ	ચપ્પુ	પૂછયું	આસપાસ	કર્યો
સમજ્યો	ગમ્યો	સૌએ	ખેતરવાળા	કહ્યું
નહિ	આણ્યો	સાંભળીને	દોડી	જુઠું
પૂછું	પૂછયું	ખોટું	જોયું	છેતર્યાં
મૂકી	દેશાઈ	કર્યું	પૂછયું	નુકસાન
હોશિયાર	લલ્લુ	સાચાબોલું	ક્યાં	યાદ
સેળભેળ	ગાળો	પાઠ ૧૮	ત્યારે	સપડાય
સંતાવા	જુઠું	વાવ	હસવા	જુઠાણું
છુટશે	ઘણું	મશ્કરી	બાપડા	જલદી
અડશો	હેત	પસ્તાય	શરમાઇ	જુઠો
છોડી	દહાડો	બચ્ચાં	ખોટું	

પાઠ ૧૯	બચશો	ભિખારી	પ્રભુ	શિકાર
શિઆળ	ખુશીથી	અહીં	વીસરૂં	બચ્યું
દેડકાં	રહીશું	ક્યાં	અગણિત	રૂપાળું
જુક્તિ	અહીંથી	લુગડાં	કર્યા	દોડાવી
તળાવમાં	જવાશે	આંધળો	ઉજાસને	મૂક્યો
મૂકી	વારાફરતી	ખાઉં	ઉપયોગી	પકડ્યું
માંડ્યું	મોંમાં	મળ્યું	દામ	ઉપાડી
પૂછવા	ઘાલીને	રસ્તેથી	વરસાદેથી	માંડ્યું
અલ્યા	ત્યાં	અપંગ	ભેંસને	દીધું
દુઃખ	કબુલ	ચાલ્યા	દૂધ	એકદમ
કહ્યું	દૂર	ગજવામાં	દહીં	છલંગ
દયા	પ્રમાણે	પૈસા	સૌ	રાત્રે
સગાં	રસ્તામાં	સેવ	ડામ	દેવતાઈ
વહાલાંએ	પાઠ ૨૦	દુકાનેથી	ફત્ર	પુરુષને
વિચાર	દુઃખ	પાઠ ૨૧	બનાવ્યાં	ગરીબડી
સાંભળતાંજ	જાણનાર	ઇશ્વરનું	પાઠ ૨૨	દયા
ઊઠ્યાં	અન્ન	વિદ્યા	સરદાર	પરમેશ્વર
નહિ	ભૂખ્યા	ચંદ્ર	સ્વપ્નું	બન્યા
બાંધ્યું	કનુ	કદી	જંગલમાં	દેશનો

પાઠ ૨૩	નીકળતા	નાખતો	લુલાં	પાઠ ૨૬
રૂપાળું	પૂછયું	છૂંદી	આંધળાં	ચતુરાઈ
ઉંદરડી	હંમેશાં	ફેણ	દીકરો	તરસ
રસોડાના	પૂછીને	છોલાઈ	સાંભળ	વાડામાં
ભંડારીઆમાં	પાઠ ૨૪	નીકળ્યું	તીર્થ	કુંજો
રોટલી	કીડી	પહોંચી	કાવડ	થોડું
લાડુ	નદીના	વાગેલે	દુઃખ	કાગડો
ભોંય	કાંઠા	ઠેકાણે	મનસુબો	બેડો
ખૂશ	પીપળાનું	વળગીને	તૈયાર	ચાંચ
આણ્યું	પોલમાં	ચટકા	બેસાડ્યાં	ઘાલતો
બિલાડી	ઝેરી	દીધા	પિતા	ફાંફાં
મૂકેલી	રસ્તા	પછાડી	ખાંધે	માર્યાં
મઝાની	પંખી	પછાડા	સૌને	બાજુએ
મઝાનું	બેસતું	ઝાળી	અચરજ	પહોંચે
મણા	પુંફાડા	લીધો	સંતાપ	જોયું
ઉંદરીઉં	ઉડાડી	પ્રાણજ	સઘળાં	ઉંડું
ભોગજોગે	મૂકતો	પાઠ ૨૫	આશિષ	જણાયું
પેઠી	ઉંદર	સેવા	પ્રભુએ	વિચાર
દુઃખનો	દેડકાં	ઘરડાં	લહેર	લાગ્યો

એટલામાં	ધીરજ	સાંભળી	દહાડીઆને	દીધાં
ઉપાય	કઠણ	મલકાવી	આપણે	ત્રીજે
સૂઝી	જલદી	કાળુનેએ	ભાગું	ગાડું
આવ્યો	મુકાય	બાથમાં	બૂડે	વાળ્યા
કેટલાક	સૌ	લીધાં	પુરૂં	પાથરા
કાંકરા	પાઠ ૨૭	બચ્ચીઓ	બધાંએ	ભર્યા
માંડ્યા	કાપણી	ભાથું	દાતરડાં	માંડયું
નાખતો	પટેલ	ઉનો	હાથમાં	દેખાવ
આવ્યું	થાકીને	રોટલો	ચાસ	ખળી
ત્યારે	મહેનત	દાદીમાએ	ત્રણત્રણ	આગળ
બોળી	ઘઉં	થોડું	ચચ્ચાર	પહોંચ્યા
પહોંચી	દહાડો	માખણ	આથમે	હસતાં
તેટલું	આથમતા	આપ્યું	પાઠ ૨૮	ઉતાર્યાં
પીધું	વઢાઈ	મરચાં	ઘઉંનો	ભાર
મટાડી	દિવાળી	આદુ	પાથરાને	ખળીમાં
ચાલ્યો	દાદાજી	ચટણી	દહાડા	ઠાલવ્યો
બધું	વઢાશે	વંતાકનું	ખેતરમાં	કેટલેક
છુપાઇને	મદદ	શાક	તડકે	કાઢવા
બોલ્યો	સાદ	ભખ્યા	સુકાવા	સૌ

બળદના	પાઠ ૨૯	વાળુ	ચંદ્રમા	ઝાંખો
હાલરાને	કાપણી	ઇશ્વરનું	ત્યાંસુધી	કામઠા
પગર	ઉમંગે	પાઠ ૩૦	નીકળ્યા	પાતળો
ફેરવતી	વાદળીઓ	દીસે	બોલ્યો	વળેલો
પટલાણી	સહાય	તૈયાર	દહાડો	ત્યાર પછી
કેટલાક	ઉભરાયો	કુંડામાં	સાંજે	છેવટે
ઉપર્ણીને	સુંદર	છુટું	મેદાનમાં	થાળી
કુંવળ	ફાલ	ગોળ	નીકળ્યા	ઊગે
ઢગલા	લણીએ	સરસ	ઉતરી	ત્રીજે
છેવટે	ખંત	પિલાય	બોલ્યો	અંધારી
ખેતરમાં	ધણીને	છુટા	વિષે	પેઠે
ખળીમાં	વાંકું	ટોપલામાં	બોલું	ઝગઝગે
ઉજાણી	દાતરડું	ડુંસા	થાળી	વધારે
ખૂશ	ડુંડાં	ઊંડી	જેવડો	દેખાતા
કારભાર	ઢગલો	કાથળાઓ	ગોળ	જુઓ
માતોજ	હૈયે	હાથોહાથ	ઊગે	વાદળાં
ડાહી	લણણી	પાઠ ૩૧	ત્યાંસુધી	ચઢી
હોંસીલી	સર્વે	આકાશની	દેખાય	પાઠ ૩૨-૧
છોડ	મૂકો	સહેલ	અજવાળું	વરસાદ

બેસાડ્યાં	દરીઆમાં	માંડ્યા	નડારી	મટોડી
આવ્યાં	થોડોક	ખોદતું	દેડકે	સુકાય
લાગ્યાં	ખેંચી	ચાલ્યું	તાણી	કઠણ
મનુ	રથમાં	કાદવ	પાઠ ૩૩	ધારવાળા
એટલા	જોડેલા	ખેંચી	ઢેફું	પથરાના
વાદળાં	ખેંચનાર	બિચારા	પત્થર	કકડા
ઢંકાઇ	પાઠ ૩૨-૨	પછડાતા	રેતી	ઘસાય
મોઢાં	થોભ્યાં	તણાઈ	પ્યાલું	કાંકરી
જોઈતાં	રહ્યાં	છેવટે	નીતર્યું	ગોળ
રમવાનું	ચોકખી	તળાવ	રસ્તા	ઝીણી
સાંભળી	રથમાં	નદીમાં	ઘસીએ	બાંધવાની
ઝાડપાલો	મઝા	ત્યાં	ભુકો	રસ્તા
છોડવા	ગામડાં	તૈયાર	મટોડી	સાહી
દહાડા	ઝાડો	બંધ	ડહોળું	ચૂસી
ભોંયમાં	મઝા	દોડી	ઠરે	પાઠ ૩૪
નીકળાતું	છોડી	ઘેબરીઓ	ઘસડી	માટી
ભૂખે	અહીં	રોટલી	નદી	ભરી
હમણા	પડ્યું	કારેલાનું	તળાવમાં.	સીંચ્યાં
તળાવ	એટલું	નેવલે	કાદવ	નાખ્યું

ઈંટવાડો	લીધી	ઝીણા	ધમણ	પૂછયું
અહીં	કર્યો	વાડકીમાં	ચલાવતા	તેમણે
કેટલાંક	ગજવામાંથી	વાડકી	બેઠો	કહ્યું
માણસો	ચપ્પુ	સુકવીને	સળીઓ	લોઢાનો
ભોંયમાંથી	કર્યા	ભઠ્ઠીમાં	ચમકતો	ત્યારે
ખોદતાં	વચમાંથી	વાસણો	દેવતામાં	લોઢું
ઈંટ	દબાવી	ગોળી	ખૂબ	ચળકે
નળીઆં	વાડકી	ગાગર	તપાવ્યો	ટીપી
બનાવતાં	મોતીએ	ઘડા	લાલચોળ	ખેંચાય
પીળી	માંડ્યો	કોઠી	એરણ	મેં
ધોળી	દબાવે	કોડીઆં	હથોડા	સોનું
ભુરી	ભાંગી	તૈયાર	ટીપ્યો	રૂપું
સુકી	કેટલુંક	પાઠ ૩૫	ટીપવાથી	તાંબું
તપાસી	ઝટ	ધાતુઓ	સળીઓ	પિત્તળ
કડણ	ઉતરી	મૂક્યો	લાંબો	ચળકે
પછાડવાથી	માટીમાં	પૂછયું	પાતળો	ટિપાય
ભાંગી	કાણાં	સમજ્યો	જતરડામાં	પેટીમાંથી
જણાઇ	કણક	પિત્તળ	ખેંચી	કાઢ્યા
ચીકણી	ઘાટ	લુહાર	કર્યો	ઓળખાવ્યા

તાંબાનો	ઢગલી	લગભગ	ચીરૂં	પહેરવાના
ઝાંખો	પાઇ	આવ્યો	માથા	કપડાં
લોઢાનો	પૈસા	કહ્યું	મુદર	તૈયાર
ઓછાવત્તા	ઢબુ	આપ્યા	ભૂખે	મોટાઇ
કલાઈ	અધેલા	ત્રણ	સાંભળી	જોઇતી
સીસું	તાંબાના	આઠ	તોલે	કોદાળી
જસત	તપાસી	વટાવ્યા	નાકું	સાંભળતી
પાઠ ૩૬	સૌ	તેમણે	લાકડાનો	ઊઠી
નાણું	વધારે	પંદર	સખત	વઢી
કાઢ્યાં	કોથળી	ઊઠ્યા	ઘાલે	લોઢું
ત્રીજે	રૂપીઓ	સલામ	માથું	ખોદી
વાત	અડધો	પાઠ ૩૭	ફાટ ફાટ	કાઢી
ત્યાં	પાવલી	કુહાડી	નાકામાં	બિચારીને
દુકાનમાં	બેઆની	સોય	દોરો	દુઃખ
બેઠા	બતાવ્યાં	લક્કડફોડા	સુખ	ભઠ્ઠીમાં
ઓળખતા	રૂપાનાં	તકરાર	અણી	બળવું
બોલાવ્યા	કોથળીમાંથી	પાનું	ચળકાટ	પડ્યું
શેઠની	મહોર	ધાર	ક્યાં	ત્યારપછી
આગળ	કાઢી	લાકડાં	હોઉં	બધાં

પેદા	કાણાં	છોકરાં	એટલે	લીમડો
પાઠ ૩૮	કાણાવાળું	વિષે	સમજાશે	ઘણા
ફૂલઝાડના	લટકતું	ઉખેડી	સુકાઇ	છોડવો
ક્યારા	આંગળી	ભોંયમાં	ભોંયમાંથી	છોડવામાંથી
ગોળ	પૂછયું	મુળીઉં	ઉખેડી	મુળીઆં
ચોરસ	મધપુડો	મુળીઆં	સુકાઇને	વાંકાં
ત્રિકોણ	મધમાખીઓ	વિના	વધીને	ઉંડાં
કર્યાં	મધ	ઉભું	ઉંચા	ઉતરેલાં
રોપ્યાં	કુવા	થડમાંથી	પેઠે	મૂળમાંથી
ગલગોટા	કોસ	દાંડીઓ	પથરાય	ફૂટેલા
મોગરા	થાળા	ફૂટેલી	કોહળાનો	વધે
જુઓ	લલકારતો	ડાળાં	વેલો	પાંદડાં
દાડમ	જીવતાં	ડાળીઓ	પાઠ ૪૦	ટટાર
લટકે	લીલાંછમ	પાંદડાં	આંબા	મોઢા
જમરૂખી	દેખાતાં	લાંબું	સિવાય	ઉંચું
જમરૂખ	ખૂશ ખૂશ	ખીલશે	શકશો	પાતળું
પંખીઓ	પાઠ ૩૯	બતાવું	વડ	ફૂટે
બેઠેલાં	છોડવા	જેવું	પીપળો	ડાળમાંથી
ડાળી	વચ્ચે	સધી	આમલી	ચામડી

થડને	લીલુંછમ	ભોંય	ગાંઠા	બદલાઇને
છાલ	કંઇક	પથરાઈ	પાંદડાં	ઊઠજે
ખરબચડી	પાંદડાં	થડ	ફૂલ	દાતણ
કઠણ	ફૂલ	મુળીઆં	પાઠ ૪૨	ધોળજે
ઝીણા	ફળ	જણાતાં	ધનુના	ઢીલો
પાતળાં	પૂછયું	ઉખેડયો	લાવ્યા	ડીટું
ફૂલ	તુરીઆ	બતાવ્યાં	સૂઇ	તોડી
ફળ	ગલકીના	કહ્યું	ઊંબમાંથી	ચૂસી
ઊગતા	વળગીને	પાતળાં	કયાંથી	રસ
ઘણાખરા	ચડે	ટુંકા	વાસ	ફેંકી
લાકડાં	દોરી	ભોંયમાં	બાઝી	નાખજે
બાળવાના	વળગી	ઉંડાં	વધતી	પાઠ ૪૩
મેજ	માંડવા	ઉતરતાં	વધીને	ભેંસ
ખુરસી	ચઢયાં	દોરડી	ડીલ	ધીમેધીમે
ખાટલા	પથરાઇ	દોરડા	ખાટો	હીંડે
પાટલા	વીટળાઇને	વાળીએ	ગોટલો	ભસતો
પાઠ ૪૧	તરબુચ	ફટેલાં	ગોટલામાં	શીંગડાં
વેલા	આરીઆના	થોડે	જતન	માંડી
ધનજી	દેખાય	અંતરે	કર્યું	હલાવતી

અમળાઈને	વાગોળવું	પત્થર	ઉંચકીને	ભેંસનું
તૂટી	નીચલું	છુટા	ભૂલ	જાડું
તોડવું	જડબું	હહાડો	સોબત	મીઠું
પડતું	ઉપાડે	ટોળામાંથી	મોઢું	ગુણ
વારૂ	ઊંડે	છટકી	પુછડી	દોહી
ઉપલા	ફાટ	મળ્યું	ખરીમાંએ	ઠંડું
જડબાના	વધારે	ડુંગરા	ફાટ	ઉનું
દાંત	હીંડે	રસ્તે	વાગોળે	દોહ્યા
નીચલા	શરીર	ભૂખે	ચાહ	બગડી
વચ્ચે	જાડું	લાગ્યું	વચ્ચે	દોહવાનું
શ્વાસ	કાદવમાં	ચઢવાનું	પાતળા	વાસણ
માથું	ખાડા	ચઢી	મજબુત	ચોકખું
કોળીઆ	તળાવ	ઠરતા	શરીર	આંચળ
ઉતારી	જોરાવર	કુદવું	કૂદી	ધોઇ
ધરાય	વગડાઉ	કુદકો	દોડી	નાખવાં
વાગોળે	પુરી	ગબડયું	જાડું	વધારે
પેટમાં	પાઠ ૪૪	ચત્તુંપાટ	ઊતનો	નીકળશે
મોંમાં	બકરૂં	શોધવા	પાઠ ૪૫	કેટલાક
નિરાંતે	ઘેટું	નીકળ્યો	દૂધ	દેનારાં

સારૂં	પસંદ	પુછડી	પરસેવો	પોપટ
ખવરાવવાથી	ડાઘીઆ	રીઝે	ફૂટતો	સમડી
જણસો	બનાવ્યો	માંસ	સૌથી	કબુતર
દહીં	ટીપુ	હાડકાંના	છેલ્લી	આવડે
છાશ	ચાલાક	કકડા	એકાદ	કીડા
માખણ	કારકુન	ચાટવાનું	ધણી	જીવડાં
તાવીને	ડરાવ્યો	દાંત	રહ્યો	બાંધે
શિખંડ	ગુપચુપ	અણીવાળા	ઊઠ્યા	ઇંડાં
બાળીને	બોલ્યો	મોઢાના	પાઠ ૪૭	ઇંડાંમાંથી
પેંડા	પ્રાણી	આગલા	પંખી	બચ્ચાં
ઉકાળીને	ગંધ	તીણા	મોઢું	ત્યાંસુધી
દૂધપાક	એકદમ	દાઢ	ક્યાં	ભોંય
બાસુદી	ત્યાં	કકડા	ઠેકાણે	આંગળાં
પાઠ ૪૬	શિઆળ	જડબાં	ડીલે	છુટાં
કુતરો	સાંભળી	હલાવતા	પીછાં	પડથી
ચરમા	કહ્યું	ઊંઘના	પુછડીમાંએ	જોડાએલાં
પ્રાણી	અહીં	ઝોકાં	ટાઢ	બતક
બબ્બે	બોલાવ્યો	મોંની	પાંખોવાળા	જળકુકડી
છેલ્લા	તૈયાર	બંને	કાગડો	સિવાય

પાઠ ૪૮	પુછડી	વળેલી	પ્યાલાં	બાંધ્યું
પોપટ	ડીલ	સીધી	લોટામાં	નટુ
કાગડો	પીંછાં	થોડુંક	લીધું	સૂતું
પાંજરૂં	ઊંડો	નાખ્યું	વાદળી	ઉતારી
બહુ	બાંધો	ભાવ્યું	કાઢ્યા	ઝોળીમાં
ભૂખ	વધારે	કૂદતો	પ્યાલું	સૂવાનું
ભૂખ્યો	મોંમાં	ઊડીને	નાખ્યો	રડાવ
માંડયું	લુચ્ચા	પાઠ ૪૯	હલાવ્યું	પાસું
સાંભળી	આવ્યા	આણ્યાં	નારંગી	પાંગરા
તરબુચનો	હોઉં	રંગનાં	સુંદર	દોયણા
કયો	વચ્ચે	પડીકાં	કંકુ	ઓરડામાં
માંસ	આટલો	લાવ્યા	હળદર	સળીઆ
ધારીને	જીવજંતુ	ક્યાં	વાદળી	ધૂળ
વિચાર	કોહેલું	જુદા જુદા	મેળવ્યો	લુગડાંનો
કર્યો	સળેલું	બનાવતાં	જાંબુડો	ઝાપટી
ઓળખતા	આંગળામાં	આવડે	મેળવી	ઘોડીઆના
નહિ	પાછળ	પડીકાં	મેશના	મોભમાં
આપણે	આગળ	શીખવ્યું	પાઠ ૫૦	ભમરીઓ
બેઉને	છેડેથી	જોઉં	પારણું	પુતળીઓ

અભિપ્રાય

બીજા ધોરણના

'અંકગણિતનાં મનોયત્ન' માટે

ગુજરાત કોલેજના ગણિતના પ્રોફેસર સાહેબ રા. રા.

જેઠાલાલ ચીમનલાલ સ્વામીનારાયણ

"આપના તરફથી 'અંકગણિતનાં મનોયત્ન' એ નામનું પુસ્તક મળ્યું. તેમાં નાના બાળકો માટે **સાદા સરલ અને સુંદર દાખલાઓનો સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે. દરેક હિસાબ રમુજી છે અને તે ગણુવામાં બાળકોને રસ પડશે** એમાં સંશય નથી. આવું સારૂં પુસ્તક બહાર પાડવા માટે તમને ધન્યવાદ ઘટે છે."

અમદાવાદ કડવા પોલ, તા. ૨૩ જુન ૧૯૧૯

જાંબુડી	હાલરડું	ચીતરેલ	તળાઇઓ	ઊંચીને
ગુલાબી	રંગીત	ચઢાવું	ચિનાઇ	ઊડશો
ઘોડીઆના	પોઢો	પઢાવું	ફૂલડાં	ઘાલીશ
ગોદડીઓ	રસીલા	સૌને	સૂવાની	ગજવે
પાથરી	ઝુલાવું	મઢાવું	બિછાવું	
ઝુલાવવા	જડાવું	મખમલ	દોરીએ	
ઘુમણ	પથરાવું	મશરૂની	હિંચોળું	

—:o:—

કઠિન શબ્દો.

ઊગતાં, ઊઠીને, ઊઠું છું, ઊડયા, ઊડયો, ઊડયાં, કૂદી, ચૂસી, છૂટશે, છૂટયો. તૂટી, પૂછવા, પૂછયું, પૂરે છે, ફૂટે, ફૂટેલા, ફૂલઝાડ, બૂમો, ભૂખ્યો, મૂકું, મૂકયો, સૂઇ, સૂઝી, સૂવું.

ઈજા, ખીજ્યા, ખીલશે, ચીકણી, ચીતરેલ, ચીરૂં, જીત્યો, જીવતાં, ઝીણી, ટીપવાથી, ટીપ્યો, દીઠું, તીણા, તીર્થ, ત્રીજે, દીકરો, દીકરી, દીધો, દીસ, દીવા, દીવાઘેન, દીસે, ધીરજ, ધીરૂ, નીકળતો, નીકળ્યું, નીચલું, નીતર્યું, નીસરી, પીછાં, પીતરાઇ, પીધું, પીપળો, પીરસ્યાં, પીળો, ફીકર, બીનો, લીધો, લીમડો, લીલાંછમ, વીટળાઈ, શીખવ્યું, સીસી.

કુજો, ખુણો, ખુશી, ગુણ, ગુરુ, ચુનો, છુટા, છુટું, છુટો, જુઓ, જુદું, પુરી, પુરૂં, પુળા, પુઓ, બુધ, ભુકો, સુખ.

કુતરો, કુલડી, ખુરસી, ઘુઘરા, ઘુમણ, દુખડાં, દુઃખ પુછડી, પુરુષ, મુખડું, મુદર, લુગડાં, સુકવી,

સુરજ, ગુપચુપ, જુમેરાત, નુકસાન, પુતળીઓ, સુરવાલ, મુસલમાન.

અંગ, અંગરખી, અંતરે, અંદર, અંધારૂં, ઇંટિ, ઇંટિવાડો, કંઈ, કંસાર, ખંડ, ગંદવાડ, ગંદી, ગંદો, ગંધ, બંધ, ચંટ, ચંદ્ર, ચંદ્રમા, ચંચળ, ચંપેલી, જંગલ, જંતુ, પંખી, પંદર, પંપાળી, ઠંડું, ભંડારીઉં, મંગળ, મંજ્યો, રંગ, વંતાક, શંકર, શંભુ, સંગ, સંજેરી, સંતાપ, સંતાવા, સંભાળ, સંસાર, હંમેશાં.

આંખો, આંગળી, આંગળા, આંગણામાં, આંચળ, આંધળો, આંબો, કાંકરા, કાંચળી, ખાંધે, ગાંઠા, ચાંચ, ઝાંપે, જાંબુડો, ઝાંખા, ટાંગેલાં, તાંબું, દાંડીઓ, દાંત, પાંગરાં, પાંચ, પાંજરૂં, પાંદડું, પાંસરૂં, ફાંફાં, બાંધ્યું, માંજ્યું, માંદો, માંસ, માંહે, લાંબું, વાંકું, વાંસો, સાંભળતાં, સાંભળી.

ઇંડાં, લીંપેગુંપે, લીંબુ, સીંચ્યા, શીંગડાં, હીંડે, ઉંચકી, ઉંચું, ઉંડું, ઉંઘાડવા, ઉંદર, ઉંદરડી, ઉંદરીઉં, કુંવળ, છુંદાય, ટુંકા, ડુંગર, ફુંડાં, પુંફાડા, સુંદર.

જોડણીના એકજ સરખા નિયમવાળા શબ્દો.

ચિનાઇ, સિવાય, દિવાળી, નિશાળ, નિશાળીઆ, પિલાય, નિરાંત, બિચારા, બિછાવું, બિલાડી, ભિખારી, વિચાર, શિઆળ, શિકાર, શિખામણ, સિપાઇ, પિત્તળ, નિત્ય, હિંચોળું.

ઉકાળી, ઉખેડી, ઉખેડ્યો, ઉજાસ, ઉડાડી ઉતારી, ઉતાર્યું, ઉપાડી, કુહાડી, ઝુલાવું, ઝુલાવવા, તુરીઆં, મુકાઇ, મુળીઉં, મુળીઆ, રૂપાળું, રૂપીઓ, લુહાર, સુકાઈ, સુકાય, ગુલાબ, જુઠાણું, દુકાન, છુંદાય, ફુંફાડા, ઉંઘાડવા.

મસિઆઇ, ફોઇઆત, હોશિયાર.

ડીલ, દીલ, ભીખ, જીવ.

ઊંઘ, છૂંદી, છૂંદે.

તેં, મેં, ભેંસ, ખેંચાય, પેંડા, લેંઘા, ખેંચે, ફેંકે,
ભોંય, મોં, પૌંઆ.

કઠિન મળતા શબ્દોની તારવણી.

કનુ, મનુ, ભાનુ, નાનુ, ચીનુ, મટુ, નટુ, છોટુ, બહુ, વહુ, આદુ, સાધુ, લાડુ, ધીરૂ, સારૂ, વારૂ, રામુ, માધુ, ધાતુ, ઢબુ, વાળુ, કાળુ, ગુરુ, ટીપુ, પ્રભુ, જંતુ, શંભુ, જાંબુ, લીંબુ, ચપ્પુ, લલ્લુ, વગડાઉ.

કબાટ, કોટ, ચળકાટ, ઝટ, પેટ, પોપટ, ફાટ, પાટ, ઘાટ, ચત્તુંપાટ.

આઠ, પાઠ, શેઠ. [અઠવાડીઉં, ભંડારીઉં,

દાઢ, ટાઢ, સઢ, [સાત, સરત, હેત, ખેડુત.

સાથ, હાથ, નાથ, બાથ, માથું, ભાથું.

સાદ, પ્રસાદ, યાદ, ઉમેદ, મદદ, બળદ, વરસાદ, પસંદ, એકાદ.

બંધ, ગંધ, દૂધ, મધ, [અહીં, તહીં, કહીં.

રવિ, શનિ, જુક્તિ, નહિ.

ચાંદડાં, ગોદડી, દહાડો, દોરડું, દાતરડું, દાડમ, દેડકું,

કીડી, સીસી, સાથી, ટીપી, ઝીણી.

કૂજ, ખૂબ, ખૂશ, દૂર, ધૂળ, મૂળ, પૂછ, ફૂલ, ઝૂલ, બૂમ, ભૂખ, દૂંપ, ઊન.

જોડાક્ષર.

ઊડયાં, ત્રણ, ત્રીજે, શુક્રવાર, છેલ્લો, રહ્યો, ચિત્રો, ઇશ્વર, જ્ઞાન, નિત્ય, નાહ્યા, કહ્યું. લાગ્યો, ચોકખાઇ, રમ્યો, ફેલ્લા, ચોકખા, ભાવ્યો, કર્યો. કયારે, આપ્યા, અડાડયો, મંડયો, સર્વે, ત્યાં, બોલ્યો, પ્રમાણે, બોલાવ્યો, માંડયું, પીરસ્યા, બબ્બે, જીત્યો. મળ્યો, પરીક્ષા, માર્યાં, પ્રાણી, ખીજ્યા, નકફી, છુટ્ટો, છૂટયો, ચપ્પુ, ગમ્યો, આણ્યો, પૂછયું, લલ્લુ, મશ્કરી, પસ્તાય, બચ્યાં, જુક્તિ, અન્ન, ભૂખ્યો, અલ્યા, વિદ્યા, ચંદ્ર, પ્રભુ, સ્વપ્નું, પરમેશ્વર, રસ્તો, બચ્ચીઓ, ઉતર્યા, કલ્યાણ, ચંદ્રમા, નીકળ્યા, બેસાડ્યાં, આવ્યાં, લાગ્યાં, થોભ્યાં, રહ્યાં, ચોકખી, પત્થર, પ્યાલું, નીતર્યું, રસ્તા ભટ્ટી. સીંચ્યાં, ગમ્યું, નાખ્યું, મૂકયો, પૂછયું, સમજ્યો, પિત્તળ, કાઢયા, ઓળખાવ્યા, વત્તા, કાઢ્યાં, બતાવ્યાં, વટાવ્યાં, લક્કડફોડા, ત્રિકોણ, ક્યારા, કર્યા, વચ્ચે, ચઢયા, ઉખેડયો, કર્યું, પત્થર, ચત્તુંપાટ. દોહ્યા, ચશ્મા, પ્રાણી, બબ્બે, છેલ્લી, બચ્ચાં, લુચ્ચા, આણ્યાં, શીખવ્યું, બનાવ્યો, બાંધ્યું.

મળતા જોડાક્ષરો.

મૂકયા, *મૂકયાં, મૂકયું, મૂકયો, કયારા, કયાં, ભૂખ્યો, નાખ્યો, નાખ્યું, લાગ્યો, સીંચ્યું, પૂછયું, ખીજ્યા, સમજ્યો, છૂટયો, ઊઠ્યા, ઊઠ્યાં, અડાડયો, મંડ્યો, ઉખેડ્યો, માંડ્યું, પકડયું, બેસાડ્યાં, કાઢયું, ચઢયું, આણ્યો, વખાણ્યો, આણ્યું, નિત્ય, ત્યારે, ત્યાં, જીત્યો, વિદ્યા, બાંધ્યું, પ્યાલું, રોપ્યું, આપ્યું, થોભ્યાં, ગમ્યું, કર્યું, ભર્યું, નીતર્યું, કર્યાં, માર્યાં, ઉતર્યાં, છેતર્યાં, સર્વે, બોલ્યું, અલ્યા, ઓળખાવ્યો, ઠાલવ્યો, તપાવ્યો, બનાવ્યો, બોલાવ્યો, ભાવ્યાં, બતાવ્યું, શીખવ્યું, હલાવ્યું, પીરસ્યું, દોહ્યા, નાહ્યા, કહ્યું, રહ્યું, મળ્યું, નીકળ્યું.

છેલ્લો, ફેલ્લો, લલ્લુ, લક્કડફોડા, નક્કી, લુચ્ચા, બચ્ચું, બચ્ચી, વચ્ચે, છુટ્ટો, પિત્તળ, વત્તા, ચત્તુંપાટ, અન્ન, ચપ્પુ. બબ્બે.

ચોકખા, ચોકખાઈ, જુક્તિ, ભઠ્ઠી, પત્થર.

શુક્ર, ચંદ્ર, ચંદ્રમા, પ્રભુ, પ્રમાણે, પ્રાણી, ત્રણ, ત્રિકોણ, ત્રીજો, ભત્રીજો, ચિત્રો.

---

* અનુસ્વારનું ભાન કરાવવું.

ચશ્મા, ઇશ્વર, પરમેશ્વર
રસ્તો, પરીક્ષા, વિદ્યા, જ્ઞાન.

પરીક્ષામાં આવનાર શબ્દો.

અક્ષર, જ્ઞાન, નિત્ય, જુદું, શિક્ષા, લુગડાં અડવાડીઉં, ભંડારીઉં, ચિત્રો, ટાંગેલાં, ધોતલી, મસિઆઇ, અગણિત, પુરુષ, ઢગલો, દોરડું, ફૂટેલાં, શીંગડાં, વગડાઉ, ઓઢણી, ગંદવાડ, કવિતા, દાતણ, કઢી, દુખડાં, ગાદી, પૌંઆ, વધારેલાં, પાંદડાં, ચટણી, તૈયાર, પરીક્ષા, દેડકાં, દુઃખ, નુકસાન, છુંદાય, છુટ્ટો, છૂટયો, હોશિયાર, ચપ્પુ, વખાણયા, કાઢયા, મશ્કરી, જુઠાણું, જુક્તિ, બાંધ્યું, ભૂખ્યા, ઇશ્વર, પરમેશ્વર, વિદ્યા, સ્વપ્નું, મનસુબો, આશિષ, પટલાણી, દાતરડું, નિતર્યું, પ્યાલું, પત્થર, ભઠ્ઠી, સીંચ્યાં, પિત્તળ, ત્રિકોણ, મુળીઉં, પૂછયું, વીટળાઇ, ઉખેડયા, તૂટી, નિરાંતે, ચત્તુંપાટ, ડંડું, ચશ્મા, જાંબુડો, બાસુદી, હળદર, ગોદડી, ચોકખાઇ, અડાડયા, અન્ન, તીર્થ, લકકડફોડા, દોહ્યા, શિખંડ, જીવજંતુ.

બીજા ધોરણના 'અંકગણિતનાં મનોયત્ન

મંજુર થયાના હુકમ તથા નંબર તારીખ.

મહેરબાન જામનગર એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર સાહેબની ઓફિસના એ. જા. નં. ૪૪૧ તા. ૨૧-૭-૧૯૧૯ ના પત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું છે, કે "અંકગણિતનાં મનોયત્ન" પાંચ આના. આ સ્ટેટની સ્કુલોમાં બીજા ધોરણમાં,

ટેક્સ્ટ તરીકે મંજુર કરવામાં આવેલ છે

[illegible] એજ્યુકેશનલ સેક્રેટરી સાહેબની ઓફિસના નં. ૫૧ તા૦ ૩૦-૧૨-૧૯૧૯ ના પત્રમાં જણાવવામાં આવે છે, કે-બીજા ધોરણના "અંકગણિતનાં મનોયત્ન" પાંચ આના.

વાં. હ. સા. આ. ના. ૨૭૦/૧ તા૦ ૧૭-૧૨-૧૯ થી આ સ્ટેટની નિશાળોમાં ટેક્સ્ટ બુક તરીકે મંજુર કરવામાં આવેલ છે.

મહેરબાન કાઠિઆવાડના એજંટ ટુ ધ ગવર્નર સાહેબ બહાદુર પોતાના હુકમ નં. ૭૯ તા. ૨-૮-૧૯ થી બીજા ધોરણના "અંકગણિતનાં મનોયત્ન" પાંચ આના.

કાઠિઆવાડ એજન્સિની તમામ પ્રાયમરી સ્કુલોમાં ઇનામ અને લાયબ્રેરી બુક તરીકે મંજુર કર્યાં છે.

એ. જા. નં. ૨૯૩ તા૦ ૧૧[illegible]૧૯ ગોંડળ સ્ટેટમાં **ઇનામ લાયબ્રેરી માટે મંજુર.**

હુ. મુ. નં. ૪૧૬૬ તા૦ ૨૮-૮-૧૯૧૯ રાજકોટ સ્ટેટમાં **લાયબ્રેરી માટે મંજુર.**

છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-સુરત.